

Kunnskapsdepartementet
Postboks 8119 Dep
0032 Oslo

Høringsuttalelse fra Vox - NOU 2008:18 Fagopplæring for framtida

Vi viser til departementets brev av 27. oktober 2008.

Meldingen gir generelt en god beskrivelse av de utfordringer en står overfor og inneholder mange konstruktive forslag til tiltak. Slik sett mener vi det er en svært viktig og nødvendig melding.

Fagopplæring er en stor og viktig del av voksnes læring. Vi skulle derfor gjerne sett at en holdning til voksnes læring og de utfordringer voksne i en opplærings situasjon møter, var tydelig gjennom hele meldingen. Vi ser imidlertid positivt på det som er skrevet om voksne i utredningens avsnitt 6.5 Grunnopplæring for voksne, og knytter vår uttalelse hovedsakelig til dette avsnittet. Forslagene til tiltak er gjengitt i kursiv.

Grunnopplæring for voksne

Utvalget foreslår at det utarbeides en nasjonal strategi for oppfølging av voksnes lovfestede rettigheter til grunnopplæring.

Vox støtter at det settes søkelys på oppfølging av voksnes rett til opplæring. Perspektivet framover bør generelt være at det legges vekt på å styrke innsatsen mer enn å trekkes mot spørsmålet om hvem som har rett/ikke har rett.

Det er særlig fire store grupper som representerer en utfordring på det kompetanse- og utdanningspolitiske området:¹

- Voksne uten rett til videregående opplæring, dvs. voksne som har gjennomført men som fortsatt mangler vitnemål eller fag/svennebrev
- Unge voksne som ikke har fullført videregående opplæring. Den største gruppen her er de som faller fra den yrkesfaglige opplæringen, dette gjelder særlig unge menn
- Unge norske innvandrere med for svake norskkunnskaper til å gjennomføre videregående opplæring
- Voksne med for svake grunnleggende ferdigheter på grunnskolenivå til å gå videre i opplæringen

¹ Basis! Voksnes læring 2008 – tilstand og utfordringer ISBN 978-82-7724-131-9

Postadresse
Postboks 6139 Etterstad
0602 Oslo
Telefon 23 38 13 00
Telefaks 23 38 13 01

Besøksadresse
Skullerud
Olaf Helsets vei 5
0694 Oslo

Internett
www.vox.no
postmottak@vox.no
Org.nr. 974 788 985
Kontonr. 8276 01 00389

Saksbehandler
Åge Hanssen
fagsjef

Vi mener imidlertid det er hensiktsmessig å være noe tilbakeholdne ift å utarbeide en ny nasjonal strategi. Det er sannsynligvis ikke på strategiplanet at skoen trykker. Strategien slik den er utformet innenfor Kompetansereformen er fremdeles gyldig. Gjennom dokumentasjonsarbeidet som er gjennomført de siste årene kommer det tydelig fram at det er realiseringen, de konkrete tiltakene på de forskjellige forvaltningsnivåene som er utfordringen. Før tiltak for styrket innsats settes i verk, er det viktig å foreta en grundig analyse av arbeidet som allerede er gjort på dette feltet jf. Riksrevisjonens rapport² basert på bl.a. "Kunnskapsgrunnlaget"³, "Rett og rimelig"⁴ og Rundskriv UDir – 2 - 2008. Den nye fordelingen av oppgaver mellom Vox og Utdanningsdirektoratet tydeliggjør ansvar og oppgaver innenfor voksenopplæringsområdet. Dette vil etter alt å dømme være en endring som medvirker til klarere oppfølging av hvordan voksnes lovfestede rettigheter blir tolket og praktisert i kommuner og fylkeskommuner.

Selv om det er lagt ned mye arbeid for å informere voksne om deres rettigheter, viser undersøkelser⁵ at generell informasjon ikke nødvendigvis når fram til målgruppen. En av hovedutfordringene for oppfølgingen av rettighetene er derfor å utforme en bredt anlagt informasjonskampanje spesielt rettet mot voksne som mangler videregående opplæring.

Utvalget foreslår at det blir laget en oversikt over vellykkede fleksible modeller knyttet til voksenopplæring, og at denne gjøres tilgjengelig for alle tilbydere av grunnopplæring for voksne.

Vox har allerede gjennomført undersøkelser og utgitt publikasjoner med lignende innhold.⁶ Vi støtter imidlertid at dette arbeidet videreutvikles og at det er spesielt viktig å sette fokus på modeller der realkompetansevurdering er integrert og det operative aspektet er tydelig.

Utvalget foreslår at det vurderes å etablere egne ordninger for finansiering av livsopphold for voksne som tar grunnopplæring

Vox stiller seg positiv til forslaget. Dette er et område hvor det er gjort mye utredningsarbeid de ti siste årene og hvor vi har kunnskap om viktigheten av å ha gode finansieringsordninger dersom voksne skal delta i opplæring. Det blir derfor viktig å legge an et nytt perspektiv på problemstillingen og at oppmerksomheten rettes mot mindre, utvalgte grupper, f.eks langtidsløse og unge voksne som har avbrutt videregående opplæring for å få dette til.

Eksempelvis er det slik at personer som står utenfor arbeidslivet og mottar økonomisk støtte gjennom NAV, mister i dag denne støtten hvis de starter på et formelt opplæringsløp. Kurs og opplæringstiltak tilbudt gjennom NAV er kortere arbeidsmarkedsrettet opplæring. Målsetningen for NAV er å tilbakeføre personer raskest mulig til arbeidslivet. Dette er bra, men samtidig vil disse personene i liten grad få tilstrekkelig økt kompetanse for å bli værende i arbeidslivet.

² Dokument nr, 3:14 (2007-2008)

³ Kunnskapsgrunnlaget om voksne i grunnskole og videregående opplæring, syv rapporter

⁴ Rett og rimelig Felles forståelse og praktisering av voksnes rett til videregående opplæring ISBN 978-82-7724-108-1

⁵ Dokument nr, 3:14 (2007-2008)

⁶ På rett vei med realkompetanse – modeller fra Hedmark, Hordaland, Nordland og Sogn og fjordane ISBN 978-82-7724-126-5 og Eksempelsamling, opplæringstilbud til voksne med svak formell utdanning ISBN 978-82-7724-117-3

En stor andel av de som står utenfor arbeidslivet eller som blir støtt raskt ut av arbeidslivet når konkurransen om arbeidsplassene blir hardere, er uten videregående opplæring. For å få flere tilbake til arbeidslivet og bli værende der, kunne en tenke seg en ordning der den arbeidsledige/trygdede som er voksen med rett til videregående opplæring etter Opplæringsloven § 4A-3 og som i løpet av for eksempel de siste fem år har vært utenfor arbeidslivet i for eksempel til sammen mer enn to år, får beholde den økonomiske støtten gjennom NAV i inntil ett år for å delta på et opplæringsløp som fører fram til fag-/svennebrev eller studiekompetanse.

I den aktuelle økonomiske situasjonen med økte permitteringer, mener vi også at det er nødvendig å sette nytt fokus på støtteordninger som nettopp fremmer kompetanseheving i en permitteringsituasjon.

Utvalget foreslår at BKA-programmet gjøres til en permanent ordning og utvides til 80 millioner kroner årlig

Utvalget foreslår at ordningen som gir fagforeninger og arbeidstakerorganisasjoner i samarbeid med virksomhetene mulighet til å søke om støtte til opplæringstiltak i BKA-programmet, gjøres permanent og utvides til også å gjelde grupper av bedrifter eller bransjeorganisasjoner.

BKA blir av Vox vurdert til å være en god ordning, og rammene for ordningen slik den i dag er gir også mulighet for å inkludere grupper av bedrifter, bransjeorganisasjoner eller arbeidstakerorganisasjoner. Dette blir vurdert som positivt og Vox støtter forslaget om å gjøre ordningene permanente.

I løpet av de tre årene BKA-programmet har vært i drift, kan en for alle årene vise til at det har vært flere kvalifiserte søknader om støtte enn det antallet som har fått innvilget sine søknader. Det ville derfor ha vært mulig å nå flere ved at bevilgningene hadde vært større. Hvis en derimot skulle nyttiggjøre seg en slik økning av tilskuddet fullt ut, vil det være nødvendig å se på de formelle rammene for BKA slik de er i dag med tanke på å åpne programmet mer og gjøre det mer fleksibelt for å nå hele gruppa med svake grunnleggende ferdigheter. Dette kan tenkes gjort både i forhold til hvilke ferdigheter, f.eks. fremmedspråk(engelsk) og norskopplæring for fremmedspråklige i arbeidslivet, som skal inkluderes i programmet, og i forhold til hvem som kan søke midler gjennom programmet. For eksempel anser vi det som avgjørende at flere utenfor arbeidslivet blir omfattet av programmet. Dette gjelder ikke bare personer uten arbeid, men også ungdom og voksne innenfor fagopplæringen. Det er viktig at alle som har behov for opplæring i grunnleggende ferdigheter, får det når de trenger det.

Utvalget foreslår at arbeidet med en lovhjemmel som sikrer egne tillitsvalgte som jobber med motivering og tilrettelegging av opplæring for de ansatte, prioriteres. Dette er i tråd med forslaget i St.meld. nr. 16 (2006-2007)

Vox støtter dette forslaget. Erfaringene fra arbeidet med Kompetanseutviklingsprogrammet og BKA-programmet tyder på at en slik ordning vil øke muligheten for å få en enda bedre rekruttering og gjennomføring av opplæringstiltak i arbeidslivet. Realisering av et slikt tiltak vil etter all sannsynlighet bedre samarbeidet med arbeidsgiversiden og ikke minst vil dette være en stimulans i motiveringsarbeidet, som er en grunnleggende faktor.

Utvalget foreslår at arbeidsinnvandrere får rett til 300 timers opplæring i norsk og samfunnskunnskap.

Vox støtter dette forslaget.

Arbeidsinnvandrere fra EØS-området er nesten dobbelt så mange som de som har rett eller plikt til norskopplæring. Disse kan ha særskilt behov for et offentlig tilbud i forhold til andre arbeidsinnvandrere fordi de ofte kommer som individuelle arbeidssøkere og dermed ikke har en arbeidsgiver som betaler for språkopplæring. En undersøkelse viser at over 40 % av arbeidsinnvandrere fra Polen og Baltikum verken har gjennomført norskopplæring eller tatt en norskprøve. Den viser også at det er størst behov innenfor de store bransjene for arbeidsinnvandring, som bygg og anlegg. (jf. Basis 2008)

Utvalget foreslår at ansvaret for godkjenning av utenlandsk fagutdanning legges på sentralt nivå.

Vox anser dette som et viktig område å få klarhet i. Vi følger utvalget i deres argumentasjon om å sentralisere vurderingen av fagutdanningen. Vi vil imidlertid anbefale at den omtalte evalueringen av nåværende ordning gjennomføres og at tiltak settes i verk på bakgrunn av resultatene fra evalueringen.

Utvalget foreslår at aldersgrensen for å kunne få videregående opplæring som arbeidsmarkedstiltak reduseres til 19 år. Det forutsettes at ungdomsretten i henhold til § 3-1 i opplæringsloven er fullt ut benyttet

Vox støtter dette forslaget, men ser på samme måte som utvalget store utfordringer i å beskrive hvordan tiltaket skal praktiseres. Det bør derfor settes i gang pilotprosjekt som kan gi et bedre beslutningsgrunnlag.

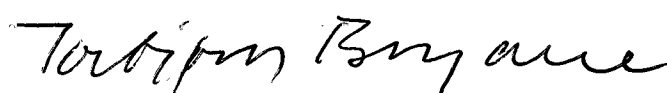
Utvalget foreslår at det utarbeides nasjonale prinsipper for realkompetansevurdering av voksne som ønsker å ta videregående opplæring

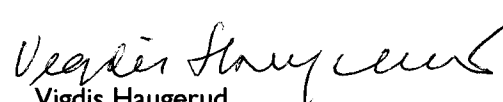
Dette er område Vox har arbeidet med i flere år og er av den oppfatning at de nasjonale prinsippene i det store og hele er på plass. Det er imidlertid slik at holdningene til og praktiseringen av vurdering og verdsetting av realkompetanse varierer fra fylke til fylke. Dette gjelder i særlig grad innenfor fagopplæringen. På den bakgrunn blir det viktig både å gjennomføre en tydelig og konsekvent styring ift de nasjonale retningslinjene og sette i gang et mer omfattende tilsyn.

Karriereveiledning

Meldingen inneholder ingen konkrete forslag til tiltak spesielt rettet mot voksne på dette området. Det er avgjørende at voksne ikke blir uteglemt. Vi vil derfor understreke betydningen av at karriereveiledning må bli et tilbud til alle og at voksne blir en integrert del av fylkeskommunenes satsing på feltet. I den sammenheng blir det viktig at de som skal veilede voksne, har en kompetanse som dekker voksnes behov. Dette er noe som bør bygges inn når nasjonale kompetansekrav for utdannings- og yrkesrådgivere evt. skal fastsettes.

Med vennlig hilsen

Torbjørn Bergane
avdelingsdirektør

Vigdis Haugerud
underdirektør